

GRŠKI SVET PRED NASELITVIJO GRKOV

V tretjem tisočletju pnš obstaja na Kreti Minojska civilizacija, ki se razvija od 15. stoletja pnš. Izmenjujejo dosežke z bližnje vzhodnimi civilizacijami prek trgovine in pomorstva. Razvijajo poljedelstvo, kovinarstvo in druge obrti (keramika).

Dosežejo vidne rezultate na področju:

- slikarstvo- freske
- pisava- linearni A- še nerazvozlana
- kult narave- bik simbol plodnosti
- šport- preskakovanje bika

1450 pnš vdor Ahajcev in 1400 pnš izbruh vulkana na sosednjem otoku Tera povzročijo zaton.

Mikenska civilizacija se od 2000 pnš do 1150 pnš razvija pod vplivom Krete in Egipta, po vdoru Ahajcev iz severa, ki se stapljajo s starosaelcio. Razvije se pragrški jezik in narod. Mikenska linearna B pisava, ki jo grki razvijejo naprej. Bili so dobri obdelovalci zlata, gradbeniki (mesta na gričih- Akropola), 1150 pnš vdrejo Dorci in povzročijo propad Mikenije.

Troja ali Ilion na severo vzhodnem delu male Azije doseže vrhunec v 2. tisočletju pnš, dokler ga ne zavzamejo Ahajci pod vodstvom Agonenoma. V začetku 2. tisočletja pnš začnejo v Evropo prihajati indoevropska ljudstva. Perzijci se zaustavijo v Mezopotamiji, Kelti na bližnjem vzhodu, Ariji v Indiji. Grška plemena (Ahajci, Dorci, Jonci, Eolci) naselijo jug Balkana, okoli leta 2000 pnš in si podredijo razvitejše prebivalce.

1200-1050 v Dorski (Egejski) selitvi propadejo Mikene. V Jonski selitvi od 1050-800 grška plemena poselijo otoke na Egejskem morju in obale male Azije.

POSLEDICE:

- indoevropizacija celinske Grčije, Egejskih otokov in otokov male Azije
- zaton velikih civilizacij (Mikene, Troja, Kreta)
- obnova rodovno plemenske ureditve
- začelo se je temno obdobje, zato ker so pozabili v teh že razvitih predelih na civilizacijske dosežke in prevlada agrarna skupnost.
- Grki v mali Aziji hitro kulturne dosežke visokih civilizacij v bližini, in hkrati pospešijo tudi razvoj celinske grčije.

KOLONIZACIJA GRČIJE

KOLONIJA: ozemlje izven države, ki ga je le-ta pridobila s silo.

V 8.st. od sredine 6. st. pnš je prišlo do velike grške kolonizacije.

KOLONIZACIJA: je načrtno naseljevanje ljudi na novih ozemljih.

VZROKI ZA KOLONIZACIJO:

- rast prebivalstva
- pomanjkanje rodovitne zemlje
- iskanje nevarnih pustolovščin
- politične razmere
- pritiski aristokracije (vzvišeni, plemeniti) na obubožane kmete
- socialne stiske
- trgovina (trgovci iščejo surovine,...)
- pomanjkanje hrane

POSLEDICE za Grške dežele:

- hitrejši gospodarski razvoj

- blagovno denarno gospodarstvo
- urbana kultura- mesta, mestni način življenja
- pospešijo razvoj arhitekture, slikarstva, kiparstva
- grška pisava vpliva na razvoj novih pisav (latinica- naša)
- gradijo mesta (vodovod, kanalizacija)
- grki so Heleni

GRČIJA, DEŽELA POLISOV

POLIS: mestna država, nastajali so 200 let, imajo do 1000 prebivalcev. Grki so na hribu postavili utrdbo, to je akropola, pod to vzpetino se začnejo naseljevati trgovci. Imeli so vse- stadion itd.

ARISTOKRAT: njegova lastnina je zemlja

DEMOKRACIJA: ljudstvo vlada

ČAS: - v temnem obdobju v 8. stoletju pnš v mali Aziji

- slabijo sorodstvene vezi

- nadomestijo jih kraljeve zveze

VZROKI: - nastanek malih držav namesto lastne države: težlo prehodne gore in druge geografske značilnosti (gore, reke, obale), ki so določale tudi mejo med polisi

NASTANEK:

POLIS= geografska enota

LASTNOSTI POLISA:

- po površini in prebivalstvu so majhni (5000 - 10000 prebivalcev)
- Sparta in Atene sta sodila med velikane po površini
- Ime po prebivalcih, ne po mestu (polis Atener)
- Polis ni le geografska, ampak tudi upravna, politična in gospodarska enota
- Zunajpolitično so samostojni ali neodvisni (Eleverterija) in z notranjo upravo oz. avtonomijo in gospodarsko samozadostnostjo ali autarkijo.

OBLIKE VLADAVINE oz. UPRAVLJANJE:

- A) kraljevina- država, ki ji vlada kralj
- B) aristokracija(gr. Vladavina najplemenitejših) oblika države, kjer ima vrhovno državno oblast privilegirani sloj ljudstva
- C) oligarhija- oblast majhne skupine
- D) tiranija- vladavina vladarja, ki si je oblast polastil s silo, z nasiljem pa si navadno podreja tudi državljane.
- E) Demokracija- ljudstvo vlada) je politični sistem, kjer ima ljudstvo največjo oblast

ATENE

OBLIKE VLADAVINE: kraljevina, aristokracija, timokracija, tiranija(Drakon), demokracija

POLITIČNI RAZVOJ ATEN od nastanka Perikleja

- a) obdobje monarhije z oblastjo kralja in vplivom aristokracije
- b) obdobje aristokratske republike pod oblastjo devetih arhontov(uradniki za eno leto) in državnega sveta ali sveta starešin, ki je bedel nad državo.
- c) To je bilo obdobje kolonizacije, vojn, povečevanja davkov, zaslužnjevanje, zaostrovanja političnih odnosov, ki ga je skušal z uvedbo tiranije obvladati Drakon v začetku 7. stoletja pnš (prvo atensko pravo - gratenski zakon)
- d) Obdobje timokracije in solonovih reform (konec 7. začetek 6. st. pnš)
 - zbrise kmečke dolgove
 - osvobodi zaslužnjane, propadle kmete in jim vrne zemljo
 - državljane razdeli v štiri razrede ali file po dohodku in jim na osnovi tega razdeli politične pravice (veleposestniki, plemstvo, kmetje, teti- brez posesti), uvede svet 400-tih in ustabnovi ljudsko skupščino, ki ima zakonodajalno oblast
- e) obdobje tiranije v drugi polovici 6.stoletja, ki jo uvede Bizistrat
 - zlata doba Aten (razvoj umetnosti, gospodarstva, literature)
 - javna dela za tete
 - kmetom zmanjša davke, daje ugodna posojila in odkupuje njihove pridelke
 - obdrži Solonov politični sistem
- f) po vladi okrutnih sinov Bizistrata Hipija in Hiparha ukine tiranijo, konec 6. st. pnš, ki z reformami uvede demokracijo in izrazito poveča pravice ljudstva, zlomi moč aristokracije in odpravi nasprotja med različnimi strankami tako da:
 - razdeli prebivalce na mestni, podeželski in obalni del
 - 4 file z aristokracijo na čelu nadomesti z 10-imi teritorialnimi
 - Svet 400-tih v svet 500-tih (iz vsake file izžrebajo 50)
 - Namesto arhontov in njihove vojaške oblasti uvede voljenega vojaškega stratega
 - Vsi svobodni moški nad 30 let imajo politične pravice
 - Uvede ostrahizem ali črepinjsko sodbo, s katero prepreči uvedbo tiranije
- g) 60 let pozneje po času Perikleja se demokracija še dopolni

ŠPARTA

POLITIČNA UREDITEV:

- a) ne čelu države dva enakopravna kralja, ki imata v miru minimalno oblast in v vojni neomejeno. Odgovorna sta v svetu starešin in nadzornemu svetu.
- b) Svet starešin ali geruzija (svet stercev⁹: nad 60 let stari dosmrtni člani, ki sp pripravljali zakonske predloge
- c) Nadzorni svet ali efomat: 5 članski izvoljeni nad 30 let stari, ki so nadzorovati vse v državi in sklicevali geruzijo in ljudsko skupščino
- d) Ljudska ali narodna skupščina- apela: vsak mesec so polnoletni Špartiatii z vzkliki sprejemali ali zavračali sklepe sveta starešin brez razprave
- e) V 4. stoletju pnš po Penepoleških vojnah uvedejo oligarhijo

DRUŽBENA LESTVICA

550 pnš z ustabnovitvijo peneponeške zveze prevzame šparta heleganijo nad tem delom grčije, se vmešava v življenje članic in jim vsiljuje svoja svojo aristokratsko obliko vladavine.